

Eesti Rahva Muuseum
Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiiv

NOORTE HÄÄLED YOUNG VOICES

Noorte kultuuriteadlaste konverents
Conference of Young Researches of Culture

Tartus 10.–11. aprillil 2019
Tartu, April 10–11, 2019

Ettekannete kokkuvõtted
Abstracts

Koostajad / Compilers: Liisi Jääts, Lona Päll

Toimetus / Editors: Liisi Jääts, Lona Päll, Daniel Edward Allen,
Ivi Tammaru

Küljendus / Layout: Ivi Tammaru

Kaane kujundus / Cover design: Jane Liiv

Konverentsi korraldamist on toetanud Haridus- ja Teadusministeerium (IUT 22-4) ning Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus).

The conference is supported by the Estonian Ministry of Education and Research (research grant IUT 22-4) and European Regional Development Fund (The Centre of Excellence in Estonian Studies).

Autoriõigused: autorid, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kirjandusmuuseum

Copyright: authors, Estonian National Museum, Estonian Literary Museum

ISBN 978-9949-548-71-2

Trükitud / Printed by: Bookmill

EESTI RAHVALUULE ARHIIV

EESTI RAHVA
MUUSEUM
Estonian National Museum

Eesti Kirjandusmuuseum

Konverentsi kava / Programme

KOLMAPÄEV / WEDNESDAY, 10.04.2019

Eesti Rahva Muuseum / Estonian National Museum

Muuseumi tee 2, Tartu

Aliise Moora auditoorium / Aliise Moora auditorium

9.45 Konverentsi avamine / Opening of the Conference

10.00–11.00 Plenaarettekanne / Keynote lecture

(Chair / Moderaator: Piret Voolaid)

Assistant Professor Saša Babič. Short Forms of Folklore and Contemporary Cultural Dialogues

11.00–11.30 Kohvipaus / Coffee break

11.30–13.30 RITUALS AND PRACTICES / RITUAALID JA KOMBED

(Chair / Moderaator: Piret Koosa)

Denise McKeown. Cloning Dylan and Reconstructing Social Reality:
A Study in Everyday Narratives and Vernacular Language

Irina Siseykina. On the Peculiarities of Translation in the Russian Media

Alexander Suvorov. Sigismund's Chapel as a Cultural Transfer

Theang Teron. When the Soul Returns to the Ancestors' Village – Themes
in Karbi Funeral Song

13.30–14.30 Lõuna / Lunch

**14.30–16.00 COMMUNITIES AND SOCIAL RELATIONS /
KOGUKONNAD JA SOTSIAALSED SUHTED**

(Chair / Moderaator: Tenno Teidearu)

Amaliya Prtavyan. The Image of Molokans in Armenia

Makar Tereshin. Life in the Fields of Fall: Cosmic Metal in the Everyday
Life of a Remote Village

Toyon Mohammad Abu Sayed. Sustainable Transportation Culture and
Social Exclusion: Do Transportation Systems Facilitate Social Exclusion?

16.00–16.30 Kohvipaus / Coffee break

16.30–18.00 IDENTITIES AND SYMBOLS / IDENTITEEDID JA SÜMBOLID

(Chair / Moderaator: Tatiana Alybina)

Viktoriia Yermolaieva. How to 'Fake' Symbols: A Semiotic Approach to
the Issue of 'Authenticity'

Nadzeya Charapan. From Propaganda to Dissidence: Vernacular Culture
in the 'Service' of Socialism? (a Case Study of Lithuanian and Latvian
Open-air Museums)

Christiana Holsapple. Conceptualizing Gagauzia as a Borderland

**19.00 Sotsiaalne melu ja filmiõhtu koostöös Tartu Nefa Rühmaga /
Social Event and Film Screening co-organized with Tartu Nefa
Group** (klubi Arhiiv, Vanemuise 19 / club Arhiiv, Vanemuise Str 19)

Reeli Reinaus. Dokumentaalfilm / Documentary *Paljas Porgand. Life Update*

NELJAPÄEV / THURSDAY, 11.04.2019

Eesti Kirjandusmuuseum / Estonian Literary Museum

Vanemuise 42, Tartu

Saal / Main hall

10.00 Konverentsipäeva avamine, tervitussõnad / Opening the day, welcoming words

10.15–11.45 ALTERNATIIVSED IGAPÄEVAPRAKTIKAD / ALTERNATIVE EVERYDAY PRACTICES

(Chair / Moderaator: Lona Päll)

Terje Lill. Kurgikasvatus kui vaimne kultuuripärand Eesti-Kasepää eestlaste kogukonnas

Mona Menets. *Dumpster diving* ehk võitlus toidu raiskamisega

Kaspar Metsar. Haltuura (lisatöö) põhjused ja avaldumine nõukogudeaegse Tallinna Juvelitehase töötajate näitel

11.45–12.00 Kairi Kalmanni ja Külle Kordemetsa fotonäituse „Kulgemised. Omadena metsas“ avamine

12.00–12.30 Kohvipaus / Coffee break

12.30–13.30 VERBAALSED PRAKTIKAD / VERBAL PRACTICES

(Chair / Moderaator: Ave Goršič)

Airika Harrik. Facebooki grupp KalambuuR kui väikerühm: käitumismustrid ja demograafilised aspektid

Imar Koutchoukali. Eesti laenudest baltisaksa keeles ja nende kultuuriline ning sotsiaalne tähtsus

13.30–14.30 Lõuna / Lunch

**14.30–16.00 PÄRAND UUES KONTEKSTIS / HERITAGE IN THE NEW
CONTEXT**

(Chair / Moderaator: Mari Sarv)

Eliis Vaino. „Kunstiga kiusamise vastu“ – haridusprogramm kui muuseumi võimalus panustada kiusuennetusse

Liis Luhamaa. Pärandiloomest rahvarõivastes Lõuna-Läänemaa rahvarõivaseelikute näitel

Jaan Sudak. Hakkame santima! Mardikombestiku hetkeseisust 2018. aasta ankeetküsitluse põhjal

16.00 Konverentsi lõpetamine / Closing remarks of the Conference

Korraldajad / Organisers:

Lona Päll, Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahvaluule Arhiiv,
lona.pall@kirmus.ee

Liisi Jääts, Eesti Rahva Muuseum, liisi.jaats@erm.ee

Short Forms of Folklore and Contemporary Cultural Dialogues

Saša Babič

Saša Babič holds a PhD from the University of Ljubljana. Her thesis examined the aesthetic structure of short folklore forms across time. Her main research interest relates to folklore, especially short folklore forms, including greetings, swearwords, proverbs, riddles, charms, and prayers. Currently she is postdoctoral researcher at the Estonian Literary Museum; her postdoctoral project deals with short forms of folklore in the context of contemporary cultural dialogues.

She is author of the monograph *Beseda ni konj: estetska struktura slovenskih folklornih obrazcev* [A word is not a horse: the aesthetic structure of Slovenian short folklore forms].

Language is a storage and carrier of culture; it is extremely flexible and can express everything that crosses our minds with the use of literal expressions, or with metaphors. In more or less fixed forms language is recognised as a carrier of our cultural history. In relation to this the lecture will present post-doctoral research entitled *Tradition and Innovation: Short Forms of Folklore and Contemporary Cultural Dialogues* and focus on the research of chosen short forms of folklore, riddles, swearwords and proverbs, in two different languages from two different language (and cultural) systems and in two different environments: Estonian and Slovenian. The comparative viewpoint, with the use of folkloristics and ethnolinguistics, will show similarities and differences and how they are effected by the surrounding facts and how this can be read from language.

The usage and dynamics of short forms of folklore as fixed units of language and culture will inform us of what kinds of cultural characteristic we can read from these short forms of folklore and what are the traps into which the researcher can easily fall.

Cloning Dylan and Reconstructing Social Reality: A Study in Everyday Narratives and Vernacular Language

Denise McKeown

University of Tartu, Department of Ethnology and Department of Estonian
and Comparative Folklore, Master's student

denise.leah.mckeown@shaw.ca

In June 2015 Laura Jacques and Richard Remede were devastated when their beloved dog, Dylan, died. Shortly after his death the couple decided to have Dylan cloned. In December 2015 Dylan's clones, Shadow and Chance, were born. Although cloning clients are featured in many news stories they represent the minority in the larger, although limited, discourse about cloning. Being on the supportive side of a new and controversial technology limits the ways cloning clients are able to talk about their experiences. For example, using the word 'magical' to partially explain the work done in the cloning laboratory. Or not having an easily available word to explain the role of their own dog in the procedure. This is in contrast to conventional breeding where terms such as 'mother' and 'father' are widely used and easily understood. Examining several videos featuring Laura and Richard I focus on the narratives and vernacular language they use to explain their relationship with Dylan, the cloning process and the resulting clones. Their unique experiences provides insights into why people clone their pets. But it also offers substantial material as to how Laura and Richard had to reconstruct their social reality to include this unconventional reproductive process and the clones.

On the Peculiarities of Translation in the Russian Media

Irina Siseykina

University of Tartu, Department of Slavic Studies, Master's student
qwerty.msk@gmail.com

The research is dedicated to description and analysis of problems of choice in translation methods and the approaches adopted by different Russian media (namely: Vedomosti, RT, RBC, Izvestia, Kommersant, Medusa). The research is to identify, according to the most important translation theories (the theory of equivalent translation and adequacy, the linguistics theory of translation, the semiotic approach in translation, etc.), the major tendencies in journalistic translation in the modern Russian media on the basis of analysis of translated examples of the same original text. The research can be assigned to the field of general linguistics and translation studies.

For the translation analysis a number of examples of texts translated by different media and their comparison with the original text and with each other have been considered. The methods of selecting equivalents in target language, accentuation or omission of particular facts and data, and the style of writing chosen for every media target audience have been analysed. Cultural aspects and background, goals and the declared values of the each media have been taken into account in order to identify biased or unbiased approaches to translation, principles of fact-checking, equity and fairness in presentation of information applied.

Text materials (news) published in the above-mentioned media have been used as basic sources of the research.

The topic of the research can be essential in the study of the tendencies of functioning of contemporary Russian media and their methods of information processing, which contributes to the building of cultural and intercultural communication.

Sigismund's Chapel as a Cultural Transfer

Alexander Suvorov

Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities
and Social Sciences, MA

alle.suv@gmail.com

Cultural transfer is a relatively new concept in modern humanities. Our work is devoted to the definition of the place of this concept in modern cultural science. Our research question is to consider how cultural transfer acted during the Renaissance. A revealing example of cultural transfer is the Renaissance Sigismund's chapel in Krakow.

The disciplinary background of our research is cultural transfer studies (M. Espagne). To shed light on separate questions of intercultural interaction we use semiotic method, hermeneutic method (G. Gadamer) and systems method (E. Markaryan). For a detailed review of particularities of Sigismund's chapel we use Stanislaw Mossakowski's research.

The most indicative part of the Renaissance is the transfer of cultural texts, since it represents an exchange of new worldview categories embodied in art.

Sigismund's chapel shows that heritage appears not only as static forms that require preservation, but acts as a source of creative inspiration for new generations.

When the Soul Returns to the Ancestors' Village – Themes in Karbi Funeral Song

Theang Teron

University of Tartu, Department of Estonian and Comparative Folklore,
Master's student
coreykarbi@gmail.com

The majority of the Karbi still adhere to a form of animism. They worship ancestor spirits along with a large number of protective spirits. The Karbi believe that the souls of dead family members must be reunited with the souls of the ancestors in the 'village of the grandparents'. It is believed that the souls of the dead do not automatically join the souls of the ancestors after cremation and wander outside the periphery.

This research will focus on the re-cremation and the re-animating of the dead and the purpose it serves in the context of the Karbi worldview. My attempt is to further investigate the significance of the second cremation ritual through the lengthy funeral lament describing the journey of the soul on its passage of return to the ancestral place tracing the mythical routes of Karbi migration. The evaluation process of the ritual will be based on the dirge song/funeral lament called 'Kecharhe Alun', which is the central theme of the cremation and re-cremation process.

Folkloristics is my background. My source materials are based on on-going research work on 'Kacharhe Alun – Karbi Funeral Epic' (2018), carried out with the Centre for Karbi Studies (CKS) in Assam and the Kohima Institute in Nagaland. There has been very minimal academic research on Karbi culture, and it is expected to be a new field for research. Karbi culture is based on oral tradition and is rapidly declining, calling for immediate research and documentation.

The Image of Molokans in Armenia

Amaliya Prtavyan

University of Tartu, Department of Ethnology and Department of Estonian and Comparative Folklore, Master's student

adf2@yandex.ru

Molokans¹ is a Russian spiritual movement which origins from the Tambov Province since XVIII century. In 1830 this movement was classified as belonging to the “especially harmful sects” (Semenov 2001: 25) and was deported to Transcaucasia. In the middle of the 19th century the Caucasus became the Molokans settlement centre. There are several Molokans villages in Armenia today in which Molokans people are trying to save their customs and traditions.

My aim is to research how Molokans people are perceived in the Armenian community and what role they play. The importance of research is motivated by the fact that the Molokans community in Armenia is a good illustration of how the boundaries of a strict religious community can change and how flexible they can be. Molokans have coexisted with Armenians for centuries, but the Molokans community managed to preserve the identity and traditional way of life. At the same time, as was obvious during my fieldwork, the borders of the Molokans community are quite flexible. The Molokans have become an integral part of Armenian culture and, as a folklorist, it seems to me important to capture this experience.

The theoretical background of my work comes from previous research by Soviet and Russian anthropologists (Dolzhenko 1992; Semenov 2001; Nikitina 2014). My research methods are interviews and observation. The main source of my research is fieldwork in May 2018 in Armenia (in the Erevan and Molokans villages of Fioletovo and Lermontovo). In addition, I also collected interviews with Armenians connected with Molokans.

---

¹ *Moloko* in Russian means ‘milk’.

References

- Dolzhenko, I. V. 1992. *Religious, cultural and everyday life of Russian peasant sectarians of Eastern Armenia (XIX – early XX century)*. Moscow.
- Nikitina, S. E. 2014. What unites confessional communities. – *Old Believers: history, culture, modernity. Proceedings of the international conference, November 11–13, 2014*. Moscow: Center for the History and Culture of the Old Believers named after the boyar Morozova, 186–187.
- Semenov, I. 2001. *The history of Transcaucasian Molokans and Dukhobors*. Erevan.

Life in the Fields of Fall: Cosmic Metal in the Everyday Life of a Remote Village

Makar Tereshin

University of Tartu, Department of Ethnology and Department of Estonian and Comparative Folklore, Master's student
makar.tereshin@gmail.com

Since 1967 a part of the forests of Northern Arkhangelsk region and of the Komi Republic have been designated a cosmodrome Plesetsk range. The areas designated for the range were considered sparsely populated and were at least fifty kilometres from the nearest village. Several hundred stages, detached from the carrier rockets, had fallen to the ground and accumulated in the fields of fall since the start of operations.

During Perestroika and the consequent collapse of the Soviet Union, the accumulated metal became one of the foundations for the economic activity of a notable part of population of the villages located near the polygons.

In my presentation I will describe the economic practices related to cosmic metal and the context surrounding it; in addition I will trace the peculiarities of the interaction between the authorities and residents of these spatially isolated rural communities in the framework of the described economic activities.

The material for this study is based on participant observation, interviews with metal collectors, work in the local municipality and in family archives in the village of L. on the Vibyp River, collected in July 2018.

Drawing on the collected data and previous anthropological studies of the northern remote villages I will be able to say that emerged economic activity based on space metal is largely built into local models of interaction between community members and local strategies of use of surrounding resources.

Sustainable Transportation Culture and Social Exclusion: Do Transportation Systems Facilitate Social Exclusion?

Toyon Mohammad Abu Sayed

University of Tartu, Department of Ethnology and Department of Estonian and Comparative Folklore, Master's student

abusayed13@gmail.com

Orientation for the study: Transportation is one of the most important aspects that have direct influence on climate change, air quality and especially on the quality of life of citizens. It is a medium of creating a sense of unity and connectivity. There is tendency of contemporary scholarships to define sustainable transportation systems in such a way that supports low-carbon and less polluting transport, emphasising the 'Green' side of ecological balance and efficient transport by efficient resource utilization through clever integration of walking areas, bicycling areas as well as various kinds of public transportation, reducing pressure on the automobile. This means that a sustainable transportation system requires a move from carbon-intensive modes of transport to more sustainable solutions, like electric vehicles, car sharing, the expansion of bicycle and pedestrian lanes and a shift from road to rail freight. Ironically, the concept of connectivity among people is still missing and such a phenomenon creates a sense of isolation that imposes a contention for the future. 'Connectivity' and 'sustainability' in transportation systems can be inseparably used to supplement each other and are fundamentally interrelated, underlining the role in development. In this presentation I shall argue that transportation systems facilitate a sense of isolation using examples from cities like Tartu, Tallinn and Narva.

Research approach and method: Being qualitative this study combines my own field experiences gained through moving for the purpose of work and participating in work and study related projects and events in Estonia, and summarise the context. Eventually, by reviewing exiting available literature, this writing will briefly attempt to explore the critical linkage between sustainable transportation systems, economic sustainability, environmental

sustainability and social sustainability to highlight the significance of inclusive sustainable transportation culture.

Practical implications: Policy professionals will find the argument easier when (re)forming sustainable transportation policy, thereby facilitating their understanding of how best to leverage knowledge of equipping the development of the transportation industry in Estonia. Scholars shall be positioned to tailor the focus and structure of transportation studies going forward.

How to 'Fake' Symbols: A Semiotic Approach to the Issue of 'Authenticity'

Viktoriia Yermolaieva

University of Tartu, Department of Semiotics, Master's student
yermnika@ukr.net

The problem of 'authenticity' and 'fake' is still one of scientific interest despite the fact that such terminology has a biased, 'evaluative' character. Semioticians did not omit the problem in question however, there are a modest number of works about it (e.g., Umberto Eco, Janina Fenigsen, James Wilce). In their article, J. Fenigsen and J. Wilce use a Peircean perspective on 'authenticity' as such that has 'relational nature' between interpretant and object, which does not give a clear answer to the question: what needs to happen with the object in order that it will be called 'authentic' or 'faked'? As a background to our research we propose to use the Tartu-Moscow school's approach of semiotics of culture: considering the object (e.g., *vyshyvanka*) as a text that is immersed into the meaning-making process, into the semiosphere.

Our research project intends to be mainly theoretical, using a case study about *vyshyvanka* (a piece of traditional Ukrainian costume). Over the centuries *vyshyvanka* has had its particular symbolical meanings of patterns and methods of production, but with the industrial revolution it became a new object of mass culture triggering challenges in defining 'authentic' *vyshyvanka*. From here our research question follows: is it possible to 'fake' symbols and what is 'authenticity' from the semiotic perspective? In addition, we believe that the semiotic answer to this question can be helpful in defining 'authenticity' in UNESCO documents about cultural heritage.

From Propaganda to Dissidence: Vernacular Culture in the 'Service' of Socialism? (a Case Study of Lithuanian and Latvian Open-air Museums)

Nadzeya Charapan

Vilnius University, Faculty of Communication, doctoral student
nadya.cherepan@gmail.com

In this paper I will address the problem of the exposure of vernacular culture under socialism in the Baltic states. The main research question is: how did ethnographic open-air museums as the agents of vernacular culture create a balance between the promotion of ethnocentric ideas and Marxist-Leninist methodology under socialism? Specifically, the paper will discuss the practices of collection, display, interpretation and ideological surveillance in Latvian and Lithuanian museums. Through historical discourse analysis of archival materials (guidebooks and official museum reports, N = 25) and qualitative data, collected during semi-structured interviews (n = 8) with curators and museum workers, the paper is designed to generate novel insights into the Latvian and Lithuanian post-war cultural agenda and the role of ethnographic open-air museums in the dissemination of national ideas and celebration of vernacular culture. The new body of knowledge generated during the comparative approach will cover not only under researched aspects of disciplinary history, ethnography relevant to researchers in Lithuania and Latvia, but also provide a holistic view of cultural policy and museology in the Baltic states during the Soviet period.

Conceptualizing Gagauzia as a Borderland

Christiana Holsapple

University of Tartu, Department of Estonian and Comparative Folklore,
doctoral student

christiana.holsapple@gmail.com

Gagauzia is a multiethnic region in southern Moldova, officially autonomous since 1995. Gagauzians are predominantly Orthodox, while the Gagauzian language is Turkic, making for a curious, ‘dissonant’ faith-linguistic combination. My presentation focuses on a conceptualisation of Gagauzia as a borderland, exploring how its location along the fault lines of competing polities’ spheres of influence affect locals’ experiences of identity and belonging. Drawing on text sources, as well as fieldwork data collected through semi-structured interviews and participant observation, my research sheds light on the different ways local identity is articulated, as related to titular groups’ claims to Gagauzia. In putting forth that borderlands are paradoxical loci, where identities often manifest themselves in conflicting, improbable ways, I show how individuals in Gagauzia navigate the official discourse of five states that impose and/or offer narratives on Gagauzian belonging: Russia, Turkey, Bulgaria, Romania, and Moldova. These larger polities make use of linguistic, ethnic, and religious commonalities, as well as economic dependence, in their overlapping, yet distinct political projects of belonging in Gagauzia. My key argument is that, to a great extent, it is the reaches of authority of greater political configurations that shapes identity formation in borderlands, with Gagauzia a prime case in point.

Kurgikasvatus kui vaimne kultuuripärand

Eesti-Kasepää eestlaste kogukonnas

Terje Lill

Tartu Ülikool, etnoloogia osakond, magistrant

Kasepää Rahvamaja juhataja

siimujaani@gmail.com

Ettekandes tutvustan oma etnoloogia/antropoloogia eriala magistriprojekti, mille eesmärk on teha sissekanne Peipsi-äärse Kasepää piirkonna eesti kogukonna kurgikasvatuse traditsiooni kohta Eesti vaimse kultuuripärandi nimistusse. Kurgikasvatus on traditsioon, mis seob tervet Kasepää eestlaste kogukonda – need on oskused ja teadmised, lood ja mälestused, mis praegu on veel kõigil kohalikel inimestel säilinud, kuid kuna see tegevus on majanduslikult järjest vähem tulus, siis jääb pragmaatilistel põhjustel traditsiooni edasikandjaid üha vähemaks.

Sissekanne vaimse kultuuripärandi nimistusse kannab mitut eesmärki: jäädvustada kogukonnale olulist traditsiooni, tugevdada kohaliku kogukonna identiteeti ning aidata kaasa traditsiooni jätkumisele kogukonnas.

Minu uurimisprojekti teoreetiline raamistik on vaimse kultuuripärandi käsitus etnoloogias/antropoloogias ning kogukonna mõiste kriitiline analüüs – selle tähendus ja tähtsus tänapäeval. Eesti on liitunud UNESCO vaimse kultuuripärandi konventsiooniga, mille järgi vaimne kultuuripärand on selline pärand, mida loovad kogukonnad ja rühmad üha uuesti, pärandades seda edasi põlvest põlve, olles mõjutatud oma keskkonnast ja ajaloost. Vaimse kultuuripärandi sissekande põhioõue väljendub mõistes „elav pärand“, mis tähendab, et pärand peab olema elujõuline ja jätkusuutlik. Sellest nõudest lähtuvad ka minu projekti meetodid: intervjuud kurgikasvatusega tegelevate väike- ja suurtootjatega, osalusvaatlus kurgikasvatamise hooajal 2019. aasta suvel, traditsiooni ajaloo uurimine dokumenteeritud allikate kaudu.

Põhjalikumalt analüüsin eelkirjeldatud probleemistikku tehtud intervjuude valguses. Intervjuud kaardistavad kurgikasvatuse hetkeolukorda ja jätkusuutlikkuse tagamise probleeme projekti piirkonnas, samuti traditsiooni tähtsust kohalike elanike jaoks. Lisaks kajastavad intervjuud ka muud etnoloogilist materjali – inimeste maailmavaadet, iseloomu, sotsiaalseid suhteid jms. Ka nendest teemadest annan ettekandes põgusa ülevaate.

***Dumpster diving* ehk võitlus toidu raiskamisega**

Mona Menets

Tartu Ülikool, etnoloogia osakond, magistrant
monamenets@gmail.com

Toidu raiskamise ja toidujäätmete teemad on muutumas maailmas üha aktuaalsemaks. Igal aastal tekib Euroopa Liidus ligikaudu 100 miljonit tonni toidujäätmeid. Toidujäätmete vähendamiseks on mitmeid võimalusi. Üks nendest on prügisukeldumine ehk *dumpster diving*, mis on tegevus, mille käigus „päästetakse“ toidukaupluste prügikastidest söömiskõlblikku toitu.

Prügisukeldumise uurimiseks teen välitööde raames osalusvaatlust, kus käin inimestega kaasas toitu „päästmas“ ning intervjueerin prügisukeldujaid, et avada konteksti ja põhjuseid, miks soovivad inimesed just nii toidu raiskamise vastu võidelda. Toetun oma ettekandes uurijate Alain Touraine'i, Jürgen Habermasi, Manuel Castellsi ja Alberto Muchelli arendatud teooriale „uute sotsiaalsete liikumiste“ kohta, mille järgi saab eristada uusi sotsiaalseid liikumisi, mille tähelepanu on just isikliku ning kollektiivse identiteedi väljendamisel, näiteks prügisukeldumise kaudu. Analüüsidest välitöid ning intervjuusid, saab mõelda läbi eetilised ning praktilised dilemmad, mis võivad selle tundliku teemaga seoses esile kerkida.

Ettekandes tutvustan oma magistriprojekti väljundit, milleks on dokumentaalfilmi ideekavand. Filmi eesmärk on tõsta teadlikkust keskkonnaprobleemidest ning selles hakkavad teiste hulgas osalema inimesed, kes tegelevad prügisukeldumisega.

Välitööde käigus kogutud visuaalsed materjalid aitavad stsenaariumi luua. Räägin seni toimunud välitöödest ning esitlen seal tehtud fotosid.

Haltuura (lisatöö) põhjused ja avaldumine nõukogudeaegse Tallinna Juveelitehase töötajate näitel

Kaspar Metsar

Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, rahvusliku käsitöö osakond,
bakalaureuse üliõpilane
kasparmetsar5@gmail.com

Ettekandes arutlen haltuura (lisatöö) mõiste, põhjuste ja avaldumise üle nõukogudeaegse Tallinna Juveelitehase töötajate näitel. Konteksti loomiseks tutvustan Tallinna Juveelitehast, rahvakunstimeistrite koondist Uku ning viimasele sarnaste ettevõtete erilisust nõukogude majanduses. Tuginedes juveelitehase endiste töötajatega tehtud intervjuudele, harutan lahti haltuura kui ebaseadusliku lisatöö mõiste. Teemaarenduses toon intervjuude põhjal välja ebaseadusliku lisatöö tegemise põhjused ja selle viisid juveelitehase ruumides.

Tallinna Juveelitehas (1950–1989) oli kullassepaettevõtte Roman Tavast nõukogudeaegne järeltulija. Tallinna Juveelitehases valmistati väärismetall-esemeid, näiteks lauahõbedat. Rahvakunstimeistrite koondis Uku (1966–1994) oli aga ettevõtte, mille eesmärk oli rakendada kodukäsitöölisi, pensionäre ja invaliide riigi majandusse. Ukul oli üle Eesti 15 tootmisjaoskonda ning kokku 1586 töötajat. Rahvakunstimeistrite koondis Uku toodangusse kuulusid eesti rahvakunstipärase kujundusega esemed. Eeldati, et esemeid valmistatakse kodudes käsitööna. 5–6 Tallinna Juveelitehase töötajat tegid lisatööd ka Uku koondise metallitöö osakonnale. Nii tekkis juveelitehase töötajatel konfliktne võimetus kasutada tehase tehnikat ja tööriistu hoopis teise ettevõtte – Uku koondise tellimustööde valmistamiseks.

Ettekandes tõestan, et haltuurat tuleb vähemalt juveelitehase kontekstis käsitleda mitte lihtsalt lisatööna (EKSS pakub seletuseks „rahateenimiseks tehtav kõrvaltöö“), vaid peamiselt ebaseadusliku lisatööna. Samuti pakun välja, et peamised põhjused, miks juveelitehases haltuurat tehti, olid lisaraha teenimine, töö lihtsustamine, „Vene riigile äratetegemine“ ning puhkamine oma tööd tehes juveelitehase masstoodangust.

Facebooki grupp KalambuuR kui väikerühm: käitumismustrid ja demograafilised aspektid

Airika Harrik

Tartu Ülikool, eesti ja võrdleva rahvaluule osakond, magistrant
airikaharrik@gmail.com

Sõnamänguline huumor on Eestis viimastel aastatel kanda kinnitanud. Lisaks tuntud kalambuurikirjanikele nagu Keiti Vilms ja Mart Juur tegutseb aktiivseid veebikogukondi, millest suurim ja tuntuim on Facebooki grupp KalambuuR. Tegemist on 2010. aastast tegutseva avaliku grupiga, millel on praegu umbes 19 600 liiget.

Ettekandes vaatlen KalambuuRi grupi liikmete aktiivsust ja käitumismustreid. Analüüsin 2018. aasta märtsis (liikmeid oli siis u 17 800) internetivälitöödel kogutud ainese põhjal, kes ja kui sageli grupis ühe kuu jooksul postitavad ning postitatuga suhestuvad. Veel jälgin, kas ja kuivõrd erineb aktiivsus grupis argi- ja tähtpäevadel.

Lähtudes rahvaluule üldteoriast, mis mõistab folkloori kunstipärase kommunikatsioonina väikerühmas, olen oma valmiva magistritöö tarbeks üksikasjalikult analüüsinud kolme järjestikuse päeva postitusi. Valisin vahemiku 6.–8. märtsini, sest sinna mahtusid nii argised päevad (6. ja 7. märts) kui ka temaatiliselt laetud naistepäev (8. märts). Kolme päeva jooksul tehti grupis kokku 36 postitust ning postitustega suhestus (meeldimiste, kommentaaride, jagamiste jms näol) 1077 kasutajat.

Analüüsis jälginis iga kasutaja tegevusi nende päevade jooksul eraldi, selgitamaks välja aktiivsemaid grupiliikmeid. Selgus, et kolme päeva jooksul tegutses grupis iga päev ja aktiivselt vaid 27 kasutajat. Ühtlasi võtsin analüüsis arvesse kasutajate sugu: grupis postitavad peamiselt mehed, ent postitustega suhestuvad rohkem naised. Üldine aktiivsus grupis oli kolme päeva jooksul ebaühtlane: 8. märtsil postitati ning suhestuti postitatuga pea kolm korda enam kui 6. märtsil. Nähtub, et pühad ning muud temaatiliselt laetud päevad innustavad kasutajaid aktiivsemalt grupis kaasa lööma.

Eesti laenudest baltisaksa keeles ja nende kultuuriline ning sotsiaalne tähtsus

Imar Y. Koutchoukali

Tartu Ülikool, usuteaduskond, doktorant

kucukalimar@gmail.com

Esitan ülevaate eestikeelsetest laensõnadest baltisaksa keeles ning nende kultuurilisest ja sotsiaalsest tähtsusest. Kaheksasaja aasta jooksul oli eesti keel tihedas kontaktis nii ülem- kui ka alamsaksa keelega, mille tõttu laenati eesti keelde suur hulk saksakeelseid sõnu. Teisest küljest mõjutas ka eesti keel Liivi- ja Eestimaa kubermangus kasutatud saksa keelt nii struktuurilisel kui ka leksikaalsel tasandil. Saksa leksikograafid pöörasid juba mitusada aastat tagasi nendele protsessidele tähelepanu, alustades 1795. aastal kirjutatud käsiraamatuga *Idiotikon der deutschen Sprache in Lief- und Ehstland*. Järgnevate sajandite jooksul kirjeldasid teised saksa autorid samuti baltisaksa keele eripärasid ning viitasid ka eesti laensõnadele.

Uurimistöö põhineb ajaloolisel sotsiolingvistikal, mis on keeleteaduses suhteliselt uus haru ning püüab selgitada sotsiaalsete põhjuste abil, millised keelelised muutused toimuvad. Uurimuse aluseks on 18.–20. sajandil kirjutatud sõna- ja käsiraamatud (sealhulgas J. Kohl *Die Deutsche Mundart in Kur-, Liv- und Esthland* (1841); W. von Gutzeit *Wörter-schatz der deutschen Sprache Livlands* (1859) ja J. Malm *Die Oberpahlische Freundschaft – Deutsch-ehstnisches Dichtung* (1905)).

Analüüsides, millised eesti sõnad laenati baltisaksa keelde, vastan küsimusele, missugune kultuuriline kontakt eksisteeris eesti ja (balti)saksa keele kõnelejate vahel ning kuidas see omakorda mõjutab meie arusaama 19. ja 20. sajandi mitmekeelsest ühiskonnast.

„Kunstiga kiusamise vastu“ – haridusprogramm kui muuseumi võimalus panustada kiusuennetusse

Eliis Vaino

Tartu Ülikool, etnoloogia osakond, magistrant

eliisvaino@hotmail.com

Uuringute põhjal kannatab Eestis iga viies laps koolikiusamise käes ja iga kümnes laps kiusab teisi. Klassis aset leidev kiusamine mõjutab negatiivselt ka kõiki teisi sealseid osapooli. Panustamiseks selle probleemi ennetusse loodi muuseumitund „Kunstiga kiusamise vastu“. Muuseumitunni käigus saavad õpilased kehastuda kiusamisvastasteks ekspertideks ja anda kunstiteostel kohatud tegelastele nõu, kuidas kiusamisele edukalt vastu astuda. Haridusprogramm on loodud koostöös Kiusamisvaba Kooliga ning tuginedes Turu Ülikooli teadlaste välja töötatud KiVa programmile.

Ettekandes arutlen, miks ja kuidas otsustasime teha koostööd Kiusamisvaba Kooliga, ning annan ülevaate haridusprogrammi sisust, loomisest ja senistest kogemustest tundides. Paarile praktilisele näitele tuginedes demonstreerin mõningaid teemasid ja küsimusi, mida arutame muuseumitundides peamiselt põhikooli I kooliastme õpilastega. Ettekandes vahendan põhiliselt enda kui muuseumitunni autori ja teiste tundi läbi viinud muuseumipedagoogide kogemusi.

Tund „Kunstiga kiusamise vastu“ on algselt loodud Kadrioru kunstimuuseumi püsiekspositsiooni jaoks ning nüüd kohandatud ka Tartu Kunstimuuseumi näitusele „Lugusid kuulumisest. Kaasaegne kunst Rootsist“. Analüüsin ettekandes, kas ja milliseid eripärasid on kaks sedavõrd erinevat näitusekeskkonda loonud.

Koolidele ja lasteaedadele suunatud haridusprogramm on vaid üks võimalus, kuidas muuseumid saaksid panustada kiusuennetuse. Lisaks toon välja ka edasised võimalused ja perspektiivid, kuidas selle teemaga muuseumides tegelda.

Pärandiloomest rahvarõivastes Lõuna-Läänemaa rahvarõivaseelikute näitel

Liis Luhamaa

Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, rahvusliku käsitöö osakond,
magistrant

liisluhamaa@gmail.com

Minu magistritöö teema on Lõuna-Läänemaal, peamiselt Lihula ja Kirbla kihelkonnas 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses valmistatud *lapilised* rahvarõivaseelikud. Seelikutele lapiliste mustrite loomiseks kasutati värvimise ja kangakudumise tehnikat, mille rahvusvaheline nimetus on *ikat*. Lapiliste seelikute puhul kasutati ikati kõige keerulisemat vormi ehk topeltikatit. Minu uurimistöö põhjal on selgunud, et Lõuna-Läänemaa lapilised rahvarõivaseelikud on ainsad rahvarõivatekstiilid Euroopas, kus on topeltikati tehnikat kasutatud.

Samal ajal lapiliste rahvarõivaseelikutega valmistati Lihulas ja Kirblas ka *roosilisi* ehk lilltikandiga kaunistatud seelikuid. Arhiivimaterjalidest võib lugeda, et „lapiliste hoog oli [Lihulas] palju suurem kui roosiliste“ ning lapilisi seelikuid tegi „iga pere“ (ERM EA 49), ent tänapäeval teavad lapilisi rahvarõivaseelikuid vähesed. Pärast seda, kui rahvarõivad kandmisest kadusid, ei ole neid peaaegu üldse valmistatud. Hoopis teine lugu on roosiliste seelikutega. 2017. aastal kanti Lihula lilltikand Eesti vaimse kultuuripärandi nimistusse ning sealsest kirjeldusest võib lugeda, et „Lihula lilltikand ei ole hääbumas, vaid on muutumas järjest populaarsemaks“ (EVKN 2019). Igal aastal korraldatakse lilltikandi festivali, toimuvad lilltikandiga seelikute valmistamise kursused, lilltikandiga seelikud on paljudel rahvatantsukollektiividel.

Arutlen oma ettekandes, mis on põhjustanud roosiliste rahvarõivaseelikute suure populaarsuse ning lapiliste rahvarõivaseelikute unustusse vajumise. Milliseid rahvarõivaseelikuid on Lihula ja Kirbla rahvarõivakomplektide juurde soovitatud erinevatel aegadel kirjutatud rahvarõivaraamatutes? Milliseid materjale ja töövahendeid on vaja nende seelikute valmistamiseks? Millised on seelikute valmistamise töövõtted ja kuivõrd on oskusteave huvilistele kättesaadav?

Allikad

ERM EA – Eesti Rahva Muuseumi etnograafiline arhiiv:

ERM EA 49. Tamara Paevere 1948. Etnograafilist teatmematerjali Läänemaalt (Lihula, Kirbla, Martna khk.).

EVKN. 2019. Eesti vaimse kultuuripärandi nimistu. http://www.rahvakultuur.ee/vkpnimistu/index.php?page=Public.Knowledge&area_id=0&id=256 (külastatud 27.01.2019).

Hakkame santima!

Mardikombestiku hetkeseisust 2018. aasta ankeetküsitluse põhjal

Jaan Sudak

„Hakkame santima!” festivali Lääne maakonna kuraator
laanesandid@gmail.com

Eesti Folkloori Nõukogu korraldas koos Eesti Rahvakultuuri Keskusega Euroopa kultuuripärandi aastal üle-eestilise sanditamistraditsiooni tutvustava festivali „Hakkame santima!”. Festivali eesmärk oli tõsta ühiskonna liikmete teadlikkust eesti sanditamiskombestikust ning kaasata neid mardipäevaga seotud tavadest aktiivselt osa võtma. Kombestik on arusaadavalt samas koos ühiskonnaga teinud läbi olulisi muutusi ning festivali võib vaadata katsena põlist sügistalvist kalendripüha ehk mardipäeva taaselustada.

Kogusin muutuste kaardistamiseks ja tänapäevase mardikombestiku uurimiseks 2018. aasta oktoobris-novembris veebipõhise ankeetküsitluse teel andmeid. Küsitlusele vastas 80 informanti üle Eesti kooliõpilastest täiskasvanuteni. Materjal kajastab mardikombestikku viimase poole sajandi põhjal, kuigi kogumismeetodist tulenevalt on varasema aja kohta materjali hõredamalt.

Mardisandiks käimine püsib siiani osana nii pere, kooli kui ka teiste kollektiivide traditsioonidest, kuid kogumistulemustest nähtub, et linnastunud ühiskonnas on santimise funktsioon ja iseloom muutunud. Kõige olulisem muutus on santimise taandumine kogukonnapõhisest rituaalsest kalendritähtpäevast meelelahutus- ja ajaveetmismvormiks aktiivse vähemuse jaoks, kelleks on põhiliselt koolinoored. Osa traditsioonilisest kombestikust nagu santi minek perega, mardisantide omavahelised rollijaotused, sajatused ja vingerpussid on elavast kombestikust taandunud ning piirkondlikud eripärad ühtlustunud. Mardisandiks käimine on muutunud justkui „kindla eeskavaga” etenduseks, millesse kuuluvad kohustuslikud pärimuslikud komponendid kipuvad mardisantidel teinekord isegi ununema. Traditsiooniliselt on rõhk olnud aga just pereliikmete kaasamisel, tervise ja väe toomisel, mitte esinemisel ega saagikorjamisel. Samuti on linnakeskkonna eripärad ja hajaasustus maal tinginud sageli vajaduse leppida santi minek turvalisuse ja mugavuse

huvides peredega eelnevalt kokku selle asemel, et spontaanselt ukse taha astuda.

Ettekanne keskendub ankeetküsitluse kogumistulemuste ja tänapäevase mardikombestiku tutvustamisele, avades ka mõningaid kombestiku muutuste tagamaid.

Reeli Reinausi dokumentaalfilm „Paljas Porgand. Life Update“

Pikkus: 22.46

Enamik inimesi unistab sellest, et töö oleks nende jaoks ka hobi ning oma elustiili abil oleks võimalik end lausa elatada. Paljud unistavad sellest, kuid vähestel see õnnestub. Inimesed leiavad sageli hulga vabandusi, miks see ei ole võimalik, küll jääb puudu julgusest või pole majanduslikult võimalik. Kuid tegelikult vabandusi ei ole. Vähemalt nii arvab Merilin Taimre *alias* Paljas Porgand.

Merilin on 25-aastane noor naine, kelle blogil Paljas Porgand on tuhandeid jälgijaid ning kes on kujunenud teatud ringkondades kaalukaks arvamusiidriks ja on avaldanud kaks retseptiraamatut. Merilin jagab ka oma blogis lugejatega ilu-, trenni- ja toitumisnippe ning enda loodud tervislike toitute retsepte. Kuid kõige tähtsam, mida ta rõhutab, on see, et me peaksime enast armastama ning tegema vaid seda, mis teeb meid tõeliselt õnnelikuks.

Film toob vaatajateni Merilini kirjelduse enda anoreksiast ja põhjustest, mis viisid ta söömishäireteni. Samuti avab see Merilini blogija-mina kogu oma mitmekesisuses, tutvustab Palja Porgandi suhteid blogimise ja meediaga ning avaldab tema tulevikuplaane.

Documentary by Reeli Reinaus

Paljas Porgand: Life Update

Length: 22.46

Most people dream about having a job that is also their hobby, and of their lifestyle being the source of their income. Many dream, but few really succeed. People often find excuses for why this is not possible, they have lack the courage, or it is not economically feasible. However, actually there are no excuses. At least so thinks Merilin Taimre, alias Paljas Porgand.

Merilin is a 25-year old young woman whose blog, *Paljas Porgand*, has thousands of followers. She has significant authority in many areas of life for young people who read her blog to obtain new recommendations and tips on cooking, eating, working out, beauty, and so on. She even shares recipes from her two published cookbooks. However, the most important thing she emphasises is that we should love ourselves and do just what really makes us happy.

The film brings to the viewers Merilin's descriptions of anorexia and the reasons that led her to this eating disorder, and presents her blogger self in the daily life of Paljas Porgand, in all its multicoloured wildness. Merilin's relationship with blogging and media is also featured in the film, and we become aware of her future goals.

